

Leveår

Vi flyttet fra småbruket på Røra til Stjørdal i 1923. «Luna», den nyoppførte eiendommen, huset gullsmedforretning, melkeutsal og to leiligheter - her bodde da gullsmeden og mor med de tre yngste.

Jeg tok lærerprøven i 1925, vikarierte i Orkdal en vinter og var så stjørdaling i noen år.

Det var trange tider, arbeidsledighet, fattigdom - folk kom på «fattigkassa» som trygdesystemet ble kalt. Arbeidsledighetstrygd var et ukjent begrep, en måtte finne seg noe gjøre for å overleve. På den nye eiendommen var det mangt som måtte gjøres, hage skulle anlegges, innendørs malerarbeid, golvlegging i uthus. Kanskje ble det litt for kost og losji? - jeg vet ikke.

Ved siden av dette en liten ekstrajobb i distriktet; assistere lensmannen på «vareopptelling» i konkursbo hos en kjøpmann - en utrivelig jobb syntes jeg.

Inne i verkstedet hos gullsmeden hadde jeg det riktig trivelig, fikk låne verktøy til mitt puslearbeid - lytte til en underholdende, vittig handverker. Han hadde fantasi, gullsmeden. Jeg husker spesielt en tobakksdåse han komponerte til en jubilerende herre ved navn Stub. Den forestilte en stubbe, støpt i sølv, kunstferdig sisilert, påloddet småkryp og en kongle i emalje. Det var nok helst slikt arbeid han likte å stelle med, graving i skeier og forretningsdrift, administrasjon lå ikke for ham. Folk måtte vente for lenge, så kundekretsen ble til slutt så liten at han måtte slutte.

På den private middelskolen fikk jeg noen timer i gymnastikk, så et par vikariater ved Halsen folkeskole - der min eldste søster var ansatt. For å være ærlig må jeg nok tilstå at trivselen her var heller liten, i «gammelskolin» blåste det tvers gjennom vinduer og dører - trangt, spartansk utstyrt - altså: slik en senere ofte skulle oppleve mange grendeskoler.

Uansett vær eller føre travet bestyrer eller en musikerkollega og en vikar rundt den store, leikeplassen i friminuttene - stemningen i lærerrommet var oftest ganske laber. Et framhaldsskolekurs på Kvislabakken avsluttet min skolemesterkarriere i Stjørdal – morsomme veker, motivert og lærenem ungdom.

Så over til journalisten.

Redaktør Schefte hadde bruk for en medarbeider i Stjørdalens blad, og så ble det skrivemaskin, kartotekarbeid for venstre i distriktet, mens min kollega i bondeorganet tok seg av landbrukets interesser – ble forøvrig både storlingsmann og forfatter. Vi møttes som referenter i kommune- og skolestyre, - på møter og tilstelninger, lyttet og skrev.

Arbeid i en slik lokalavis er avvekslende, men krever ikke så lite av skribenten - en må kunne litt om alt og alle. Flink til å «klippe», skrive kort og lettfattelig. Intet er uvesentlig for somme lesere - det gjelder derfor å nå flest mulig.

En kommunal størrrelse, en banksjef eller en bygdeoriginal skulle ha sine vita på runde åremålsdager. Ansvaret for denne meget viktige del av nyhetsformidlingen lå på meg, - kartoteket stod på skrivebordet mitt.

Dagen før han rundet de åtti, kom den ærverdige fhv. middelskole-bestyreren opp i redaksjonen, han ville kanskje forvise seg om at han ikke ble glemt. En lang, hyggelig prat hadde vi sammen, skolebestyreren og jeg. Han var så visst ingen hvemsomhelst måtte jeg tro - hadde sågar «ligget ved Oxford».

Almuen fikk nøye seg med et par linjer.

Litteraturkritikk hørte også med til faget, redaktøren overlot til meg den yngre garde - ofte debutanter. Det var et kjærkomment bidrag til min noe slunkne boksamling. «Gjennom Grenselannet» fikk noen velvalgte ord fra min penn, husker jeg. Forfatteren (over 90 år) er like virksom i dag, - kjører bil så det koster gjennom gatene i Levanger, - og skriver bøker!

Jeg tror en lærte litt om mekanismene i samfunnet - i stat, i kommune, i rettssal, - her heime og ute. Debattene i forbudstida - norsk fanatisme, rødglødende, unyansert som i «Nidaros» rabalderet -, den politiske maktkampen, alt i startfase - i Tyskland og Italia.

Verdenssituasjonen i 1926: «Italiatragedien» - Mobile, Amundsen.

Et sorgmuntert innslag: Vi leser i Aftenposten at Olav Duun vil få Nobelprisen - redaktør og assistent er i fyr og flamme, - her er godt stoff. Artikkelen havnet i papirkorga. Sånt skjer i pressen stundom - hva ytret dikteren tro?

Få aviser - om noen, hadde hittil gått over til rettskrivingsnormen av 1917, redaktøren ymtet frampå om kanskje jeg var villig til å foreta «oversettelsen».

Selvsagt - sikkert mitt betydeligste bidrag som presseemann.

Vi var medlemmer i I.O.G.T. på 6 måneders oppsiing, som Torvald og jeg uttrykte det - og fikk da høve til å spille på pianoet i Losjen. Her kunne vi sitte time etter time, spille firhendig, fiolin med yngstebror som ypperlig akkopagnatør - øve, øve. Som takk for lånet musiserte vi på fester og møtte en utmerket ordning for begge parter. Ikke sjelden møtte jeg «ordensbrødre» i Kjøpmannsgata nynnende på Norsk dans nr. 2, Grieg eller Souvenir av Drdla. Det var glansnumre, og måtte tydeligvis bli spilt.

En god venn, advokat og bestyrer for et konkursbo i Hommelvik kom med et lokkende tilbud: Har du lyst på piano, kan jeg formidle kjøp på svært gunstige vilkår. Du får overta avbetalingskontrakten -

under halv pris for nesten nytt instrument. Spør om lysten var tilstede, men så var det disse månedlige avdragene da (35 kr.). Visst skal du kjøpe pianoet, sier søster Borghild på apoteket, når du mangler mynt, legger jeg ut - vi vil jo alle få hygge av det.

Etter mye bråk, telefon til advokaten, - den konkursrammede disponenten nektet blankt å utlevere pianoet - returnerte vi endelig langt ut på natta over Gevingåsen til tonene fra «Bryllupsdag på Trollhaugen». Det var altså Torvald som prøvespilte «Ritter», og det gav ham nok mangan gledesstund i åra han leste til middelskole og artium.

Musikken hadde trange kår i Stjørdal - et par sangkor og litt korpsmusikk. Tre av oss som arbeidet i skolen startet en trio, den ble omsider til kvartett og kvintett — kapell var det ambisiøse navnet på den. Først spilte jeg fiolin, måtte så overta celloen etter at cellisten hadde reist fra bygda. Det var sikkert ikke bare vellyd jeg lokket ut av instrumentet, selv om jeg øvde intenst på solopartiene og ellers gjorde meg lite bemerket. Øvingskveldene var hos venner, eller på omgang hos musikerne selv. Her var noe for enhver smak: Mozart, Beethoven, Strauss og Lehar, Grieg – «Du gamle måne» og «Sonja, Sonja, stjerneøyne har du».

I jubiléer, i selskaper hos de bedrestilte kunne vi spille opp til dans, men jeg tror faktisk at en av oss fant at dette lå på kanten av det et «kapell» kunne tillate seg. Festarrangører betalte alltid honorar - som gikk til noter og fri skyss, noe som var ukjent for mitt vedkommende - enten jeg nå fungerte som organist/pianist eller felespiller.

Kapellet musiserer på bygdefest, og vi sitter ved kaffebordet – småprater. En aldrende militærmusiker har slått seg ned ved siden av meg, snakker om musikk. Tryllefløyten du, er det skrevet skjønnere musikk? Nei, du har så rett, innrømmer jeg, og føyer til: og Susannes arie i Figaros bryllup – Endlich nach die Stunde – den synger kjæresten til mitt akkopagnemang.

En vinter var jeg kordirigent i grannebygda, avlønnnet riktignok, men når lederen selv er henvist til å terpe inn stemmer, blir det nesten verre enn å slite med umusikalske elever. Det var kanskje morsomt - husker ikke - når du fikk veive foran troppen din på galleriet, og Beethovens lovsang fylte den vesle kirken.

Blant russiske flyktninger, som hadde slått seg ned på Værnes, var der en herre som kalte seg Arsky, - fhv. marineoffiser, adelsmann - godt kjent i «Vinterpalasset» forstod jeg. Nå var han etablert barber, onde tunger påstod at han i begynnelsen satte skrekk i livet på dem som forvillet seg inn for å bli kvitt skjeggstubben. Han fikk salong i Oslo - her gikk det visst riktig fint -, vi hadde en koselig prat mens han klippet meg.

Tilbake til Stjørdal.

En kveld oppsøkte Arsky meg, ville ha hjelp av journalisten, han ville skrive en novelle. Den skulle handle om en dramatisk redning av mannskap fra en forulykket ubåt i Østersjøen. Det varte i mange

kvelder, vi snakket, skrev, strøk og prøvde på ny frisk. Her måtte værre driv, spenning og heltemot. Novellen ble trykt i «Dagsposten» og forfatteren kom med artikkelen, en selvlaget brevordner - en sikkert velment takk for hjelpen.

Marineoffiseren gav meg samtidig innføring i et for meg fremmed samfunnsskikt. Han hadde en rørende hengivenhet for tsaren - denne elskelige, store personligheten! Ja, ja, han var kanskje det også.

Kom jeg inn på forhold folk flest levde under, - analfabetisme, fattigdom og sult, forvisning - ristet han bare på hodet: jeg ikke forstår hva du mene. Nei, hvordan kunne han sette seg inn i deres situasjon - hadde vel aldri hatt noen befatning med dette klientellet. Hvor blind kan et intelligent, velmenende menneske egentlig bli? Og er vi mer seénde i dag? – U-land, I-land. Hånden på hjertet.

I sommerferien 1923, kom Gunnar på besøk, var nå flyttet til Stabekk i Bærum. Hans etterfølger som lærer og organist i Holmestrand, Ottar

Finnanger, stakk en dag innom og tok Gunnar og meg med til

Haraldreina skole - der faren var lærer, og selvsagt også kirkesanger i Værnes. Skole og kirke på begge sider! Vi musiserte sammen - jeg på fiolin.

Her møtte jeg ungjenta, knapt 14 år, lyshåret, musikalsk, hun som senere skulle bli «mitt følge» - et møte verken hun eller jeg reagerte på da.

«Det første møtets sødme» opplevde vi flere år etterpå — i Frimurerlosjen i Trondheim. Tre forventningsfulle musikkelskere (Gunlaugs bror er med) står utålmodig og venter — ståplass oppe ved podiet. Inn trer Budapesterkvartetten, instrumentene skinner i rampe lyset.

Vi smyger oss ned på to ledige seter, klemt riktig godt inn til hverandre. Lytter til Schubert, «Der Tod und das Mädchen», - kjenner nærhet, lykke - svever. Denne komponisten kom til å innta en spesiell plass i våre hjerter, gjennom sine «Lieder» og impromptus.

Snart finner jeg veien til Stjørdal Sparebank, der familien har fått leilighet i 2. etasje - faren er pensjonert. Nå blir det musikk i den store stua, en liten konsertsal med høyttalere under taket. Jenta mi har tatt undervisning i både fiolin og piano, og sunget med fru Singer Hofsen - sangpedagog i Trondheim. Reportoaret er omfattende: Rossini – «Barbereren», Handel, Beethoven, Grieg og Schubert: Ave Maria, An die Musik, Litanei, Ständchen.

«Måneskinnslyse» borte i kroken kaster et dunkelt skjær over de to ved klaveret - på det lyse håret, det unge smilende ansiktet. Hånden ligger forsiktig på akkopagnatørens skulder. Kanskje spiller han til slutt «Ave» av Schumann - kjærlighetserklæringen.

Så kommer vandreår.

Høst med avskjed, juleferie, vår med møtets sødme igjen. Det ble sju lange år for begge, år med skuffelser, håp og aller mest - lengsler.

Ottar er blitt alene, vil ha hjelp i huset, og Gunlaug reiser sørover til Holmestrand. Jeg sykler til Hell st. for å si farvel der - for å ha henne for meg selv. Da hun kommer ut fra kupéen, vil jeg vite om hun ønsker reiselektyre eller kanskje sjokolade, - springer så til kiosken, men må vente et øyeblikk. Brått skingrer konduktørens fløyte, toget ruller ut. Jeg bykser etter, men når ikke den vinkende, ulykkelige elsklingen min. Det er en slukkøret Peter som tramper heimover.

For meg blir det årsvikariat i Meråker, neste år på Lillestrøm. Er blitt en slags pendler: Borge (i Østfold), Tyvoll, Vandve på Helgelandskysten. Ofte skilsmisse, men like mange gjensyn - ved juleferie, gjensyn i vårbrus. Gleden som sitret i sinnet når du stiger ned på perrongen, og et lyshåret, smilende vesen kommer løpende mot deg.

Sommerferiene: - Lang arbeidsdag på apoteket for Gunlaug, lediggang, småreparasjoner, musikk for skolemesteren. Om kvelden dro vi ofte ut til sandstrendene ved Hell. Storvika var vår deiligste badeplass, i dag en overbefolket camping, kafeteria med brølende høytalere.

Vi sitter i det skimrende kveldslyset – på en stein helt nede i vasskorpa. Gjenskinn av sol over åskanten i nordvest, flakkende morild på bølgekruset. Alt er sti stille rundt oss – bare bølgeslaget mot steinen, et pip fra fuglen i furua.

Nokturne.